

Debugovanje Python programa

Seminarski rad u okviru kursa
Metodologija stručnog i naučnog rada
Matematički fakultet

Dimitrije Sekulić, Sandra Radojević, Maja Gavrilović, Matija Pejić
sekulic_dimitrije@yahoo.com, tetejesandra@gmail.com,
majamaj@live.com, matija.pejic@yahoo.com

30. mart 2020.

Sažetak

U ovom tekstu je ukratko prikazana osnovna forma seminarskog rada. Obratite pažnju da je pored ove .pdf datoteke, u prilogu i odgovarajuća .tex datoteka, kao i .bib datoteka korišćena za generisanje literature. Na prvoj strani seminarskog rada su naslov, apstrakt i sadržaj, i to sve mora da stane na prvu stranu! Kako bi Vaš seminarski zadovoljio standarde i očekivanja, koristite uputstva i materijale sa predavanja na temu pisanja seminarskih radova. Ovo je samo šablon koji se odnosi na fizički izgled seminarskog rada (šablon koji *morate* da koristite!) kao i par tehničkih pomoćnih uputstava. Pročitajte tekst pažljivo jer on sadrži i važne informacije vezane za zahteve obima i karakteristika seminarskog rada.

Sadržaj

1	Uvod	2
2	Sintaksne greške u Python-u	2
3	Semantičke greške u Python-u	3
4	Debugovanje naučnom metodom	4
5	Debugovanje print naredbama	5
6	PDB debager	6
7	Debugovanje u okruženju PyCharm	10
8	Zaključak	12
	Literatura	12

1 Uvod

Greške pri pisanju kôda se svima nama dešavaju, bilo da smo početnici u programiranju ili programiramo već duži niz godina. Čak i najjednostavnije greške umeju da nas dovedu do frustracija u traženju i rešavanju istih. Mi ćemo prikazati nekoliko tehnika debugovanja. Krenućemo od rešavanja jednostavnijih grešaka metodama analiziranja kôda i zatim preći na naprednije tehnike, naučnu metodu, sve do korišćenja PDB debagera i razvojnog okruženja PyCharm.

2 Sintaksne greške u Python-u

Svaki put kada program ne radi onako kako smo očekivali znamo da je došlo do greške, odnosno бага. Debugovanje je proces pronalaženja i rešavanja tih grešaka. Ono podrazumeva sledeće:

- Znamo kako program treba da radi
- Opažamo da je do бага došlo
- Pronalazimo баг
- Uklanjamо баг

2.1 Izuzeci u Python-u

U Python-u postoji 47 različitih izuzetaka koji zajedno čine hijerarhiju izuzetaka [2]. Kada program izbaci izuzetak, tada znamo da je do greške sigurno došlo. *Ako je program kuća, izuzetak bi označavao da je požar u kući* [8]. Izuzetke možemo da shvatamo kao багове за које znamo da postoje. Razmotrićemo tri osnovne strategije za debugovanje izuzetaka:

- Čitanje kôda na mestu бага
- Razumevanje poruke o grešci
- Hvatanje izuzetaka

2.2 Čitanje kôda na mestu бага

Najlakši izuzeci za debugovanje su *SyntaxError* i *IndentationError*. Oba predstavljaju slučaj u kome prevodilac ne zna da prevede kôd. Ovakvi багови mogu da budu česta pojava u Python-u zbog razlika između verzija *Python2* i *Python3*. Recimo, funkcija **print** nema istu sintaksu u ove dve verzije. Zbog toga se neki programi prevode sa verzijom 2, a sa verzijom 3 izbacuju sintaksne greške. Razmotrimo sledeći primer u kome funkcija student treba da ispiše broj indeksa za zadato ime studenta.

```
def student(name):
    students = {
        'Pera': '107/2016',
        'Mika': '16/2016',
        'Laza': '252/2015'
    }

    print('Index of student Pera is ' + student[name])

student('Pera')
```

Primer 1: Funkcija student ispisuje broj indeksa za zadato ime studenta

Ovaj program ne uspeva da se prevede i izbacuje narednu grešku.

```
File "primer.py", line 5
    'Laza': '252/2015'
    ^
SyntaxError: invalid syntax
```

Primer 2: Ispis iz konzole za prethodni primer

Python je izbacio *SyntaxError*, jer smo zaboravili zarez u liniji 4. Sintakсни analizador očekuje da su elementi u mapi razdvojeni zarezom, i kako to nije ispunjeno, izbačen je izuzetak. Slično, da smo posle dvotačke u prvoj liniji zaboravili da sledeća linija treba da bude nazubljena, program bi izbacio *IndentationError*.

Sintaksne greške su često uzrok brzog kucanja, prelaska sa nekog drugog jezika ili druge verzije jezika. Kod pojave ovakvih grešaka, najbolje je gledati liniju greške (ili liniju iznad nje), prebaciti deo programa u zaseban fajl, zatim proveriti uparenost zagrada i navodnika, proveriti da li je dobra verzija samog Python-a, a preporučuje se i korišćenje nekog naprednijeg editora [8].

2.3 Poruka o grešci

Kao što smo već mogli da vidimo, kada u programu postoji sintakсна greška prevodilac izbacuje izuzetak i ispisuje poruku o grešci. Svaka poruka o grešci sadrži: **tip greške**, **opis greške** i **traceback**.

Tip greške jeste tip izuzetka koji je program izbacio. Svi izuzeci su podklase klase *Exception* u hijerarhiji izuzetaka [2].

Nakon tipa greške sledi opis greške koji nam kazuje šta se desilo. Ovaj opis može biti jako značajan i jasan, dok ponekad ne sadrži nikakvu korisnu informaciju. U gornjem primeru tip greške je *SyntaxError*, a opis je *invalid syntax*.

Traceback sadrži informaciju o tome gde je program pukao. Ispisuju se segmenti programa koji sadrže grešku, broj linije gde je program pukao i niz funkcija koje su pozvane da bi program stigao do linije sa greškom.

2.4 Hvatanje izuzetaka

Neki izuzeci se ne mogu izbeći. Na primer, neminovno je da će nam biti izbačen *FileNotFoundError* ako učitavamo neku datoteku i unesemo loše putanju ili ta datoteka ne postoji. Na ovakve greške najbolje je reagovati hvatanjem izuzetaka unutar programa. To možemo da postignemo sa **try** i **except** blokom. Sa **try** pokušamo da pročitamo datoteku, a ako dođe do izuzetka, **except** blok će "uhvatiti" taj izuzetak i na tom mestu reagovati, najčešće ispisom odgovarajuće poruke. Ako pritom koristimo neke resurse, možemo dodati **finally** deo gde ćemo ih korektno osloboditi.

Ono što treba izbegavati kod hvatanja izuzetaka jeste da u **except** bloku stavimo **pass** naredbu kojom nastavljamo dalje izvršavanje programa kao da do izuzetka nije ni došlo[8].

3 Semantičke greške u Python-u

Kada se program prevede i ne izbacuje izuzetak, ali mi ne dobijamo željeni rezultat, kažemo da smo napravili semantičku grešku. Takve greške je obično teže debugovati, jer nemamo nikakvu informaciju od prevodioca da je do greške došlo. Jedina informacija koju imamo jeste pogrešan rezultat.

```
def suma(n):
    k = 0
    for i in range(n+1):
        k += i
    return k

print(suma(3)) # 6
```

Primer 3: Funkcija koja računa sumu prvih n brojeva

U prethodnom primeru, program računa sumu prvih n brojeva. Neke od semantičkih grešaka koje su mogle da se dese su da range ide do n, umesto do n+1, da je umesto operatora += stavljeno samo =, zatim pogrešna inicijalizacija početne vrednosti za k, inicijalizacija unutar petlje umesto pre petlje itd [8].

Semantičke greške se obično lako debuguju u ovako prostim primerima. U kompleksijim primerima su teško uočljive i potrebne su neke od naprednijih tehnika za njihovo pronalaženje. U narednim delovima ćemo se posvetiti još nekim metodama debugovanja, zatim upotrebom debagera i upotrebom IDE-a za debugovanje.

4 Debugovanje naučnom metodom

U prethodnom delu, videli smo neke osnovne tehnike debugovanja. Ali šta ako nismo i dalje sigurni u čemu je problem? Šta ako naše nagađanje nije dovoljno dobro i ne znamo lokaciju problema, ni iz koda greške ni iz semantike koda? Tada se treba okrenuti nekom formalnom načinu pronalaženja problema kao što je naučni metod. On traženje greške bazira na prikupljanju dokaza i predstavlja okruženje (eng. framework) u koji se uklapaju ostale metode, kao i dobru bazu za kasnije testiranje i održavanje koda. Koraci su sledeći[8]:

1. Posmatraj: Počinjemo posmatranjem ponašanja programa
2. Napravi hipotezu: Posmatranjem dobijamo ideju, tj postavljamo hipotezu koja objašnjava ponašanje programa
3. Predvidi: Na osnovu hipoteze, pravimo predikciju šta bi drugo naš program trebao da radi, pod uslovom da je hipoteza tačna
4. Testiraj: Ispitamo tu predikciju puštanjem programa u odgovarajućim eksperimentalnim uslovima i posmatramo rezultat izvršavanja
5. Zaključi: Zavisno od rezultata ćemo prihvatiti ili odbaciti našu hipotezu. Ako smo odbacili hipotezu, vraćamo se na korak 2, gde postavljamo novu hipotezu ili refiniramo postojeću i sledimo dalje korake

Moć ovog metoda sastoji se u tome što on instinktivno nagađanje pretvara u formalnu i sistematičnu dedukciju. Njegovim pomnim praćenjem, dolazimo do pronalaženja i jako složenih i komplikovanih grešaka. Osim toga, dolazi se do čistijih rešenja i koda koji je lakši za održavanje.

Zašto onda ne koristimo uvek ovu metodu za debugovanje? [8] U praksi će se dešavati često da pravimo sitne, lako uočljive bagove, koji se nalaze u par minuta ako im se posvetimo. Korišćenje naučnog metoda pre nego što bar pokušamo neformalno da nađemo bag, ovde će nam doneti više štete nego koristi i oduzeti dragoceno vreme. Neko nepisano pravilo je da ga primenimo ako ne nađemo rešenje u 10-15 minuta.

Da bi efikasno primenili ovaj način debugovanja, potrebno je da dobro vladamo tehnikama reprodukcije grešaka, automatizacije (pogotovo ako

imamo složenije sisteme koji uključuju komunikaciju preko mreže ili nekakvu nasumičnost) i izolacije grešaka (strip-down strategijom ili strategijom binarne pretrage) [8].

Strip-Down strategija odlikuje se iterativnim uprošćavanjem koda komentarisanjem ili uklanjanjem linija, dok ne dođemo do minimalnog broja linija potrebnog za reprodukciju greške. Strategija binarne pretrage sastoji se iz modulacije koda na dva dela približno jednake veličine i proveravanja u koji deo se greška dalje propagira tokom izvršavanja. U tom delu se rekurzivno dalje nastavlja pretraga. Dobijene test skripte je zgodno čuvati i za kasnije, jer oni mogu da se razviju u test funkcije o kojima ćemo pričati kasnije.

5 Debugovanje print naredbama

Print je mnogim programerima metoda broj jedan za debugovanje. Razlog za to leži u lakoći korišćenja, relativno čestom pronalaženju greške i prostom prikazivanju nedostatka informacija o podacima i izvršavanju [8]. Iako jednostavan i nedvosmislen, to ne znači da je bez greške. Print se može previše koristiti i tako poremetiti ceo kod i njegovu čitljivost i eleganciju, pogotovo ako je veći. Da bi se to izbeglo, treba ga disciplinovano koristiti sa već pomenutom binarnom pretragom i naučnom metodom.

Hipoteze koje tvrde da neki deo koda nije izvršen lako možemo odbaciti ako se izvrši print naredba nakon tog koda. Takođe, štampanjem vrednosti neke promenljive često možemo prihvatiti ili odbaciti hipotezu vezanu za njenu vrednost u određenom trenutku.

Ono što je takođe loše je to što mi dodajemo stvari koje naš program i ne treba da radi. Time u nekom smislu činimo kod više pogrešnim da bi ga popravili. *Zamislite pucanje i pravljenje rupa u zidu da bi proverili da li ima vatre u zgradi*[2].

Ako imamo složene strukture podataka u programu kao što su liste, rečnici, skupovi, torke, ili bilo koji tipovi podataka sačinjeni od prethodnih, možemo koristiti **pretty-printing** za njihov lepši ispis. Naime, u Python-ovoj standardnoj biblioteci postoji moduo zvani *pprint*[7]. Možemo ga koristiti da isforsiramo ispis u jednoj liniji, kao i da prilagodimo ispis našoj strukturi i podacima, zahvaljujući mnogobrojnim opcijama koje sadrži. Ovak moduo možda nije direktno sredstvo debugovanja, ali olakšavajući čitljivost, umnogome ga olakšava.

5.1 Uključivanje i isključivanje print naredbi

Tokom debugovanja, dodali smo dosta linija u cilju dijagnoze koje kasnije treba obrisati radi čistoće koda. Međutim, ove linije mogu biti korisne kada želimo da ispitamo stanje programa na ovom mestu posle dodavanja novog koda, i zato njihovo brisanje predstavlja lošu ideju. Osim neefikasnosti ponovnog manuelnog dodavanja, problem je i što stalno pisanje i brisanje nosi rizik novih grešaka u kodu [8]. Zato mora da postoji neki način da uključimo i isključimo print naredbe u kodu.

Najprimitivnije rešenje je definisanje neke indikatorske promenljive koja se postavlja na true kad se debuguje i na false u suprotnom. Ovakav pristup dovodi do stavljanja kondicionih naredbi uz svaki print, čime se program usložnjava, usporava i postaje teško čitljiv. Alternativa je zameniti print naredbu sa **debug_print** naredbom koja se brine o proveravanju

stanja neke DEBUG promenljive i, shodno tome, prosleđuje argumente regularnoj print funkciji.

```
def debug_print(*args):  
    if DEBUG:  
        print(*args)
```

Primer 4: Definisanje nove print funkcije

```
import sys  
  
DEBUG = "-d" in sys.argv
```

Primer 5: Deklarisanje DEBUG promenljive

Ovakvom deklaracijom izbegavamo ručnu promenu vrednosti ove promenljive i pokrećemo program u modu za debugovanje samo dodavanjem opcije -d argumentima komandne linije.

Ovaj koncept se može proširiti Python bibliotekama **logging** [4] i **argparse** koje nam daju veću kontrolu nad štampanjem, uz mnogo novih opcija. Bibliotekom logging formira se Logger objekat koji kontroliše ispis postavljanjem nivoa štampanja na jednu od numeričkih vrednosti CRITICAL, ERROR, WARNING, INFO, DEBUG, NOTSET. Ako postavimo na DEBUG, štampaće se sve. Umesto postavljanja nivoa, mogu se samo pozvati istoimeni metodi nad Logger objektom.

Ono što on stvara su objekti LogRecord klase. Svaki ovaj log zapis sadrži informacije o događaju koji se loguje, i sa njim kasnije rade druge klase iz ove biblioteke. Te klase su Handler-i koji šalju log zapise na odgovarajuću destinaciju i Filter-i koji na sofisticiraniji način od setLevel funkcije određuju koje log zapise staviti na izlaz. Tu su i Formatter-i koji određuju formu log zapisa na konačnom izlazu, mapirajući LogRecord objekat u nešto čitljivo čoveku ili nekom eksternom sistemu, najčešće string.

6 PDB debager

Pdb je deo Python standardne biblioteke i predstavlja interaktivni program za otklanjanje grešaka(eng. debugger)[5]. Ukoliko dođe do greške u kodu, predstavlja neophodan alat i poseduje velike mogućnosti poput praćenja izvršavanja programa korak po korak, pružajući nam pomoć pri rešavanju bagova ili pri razumevanju tuđeg koda. On rešava nedostatke prethodnih metoda i zbog svojih beneficija je u praksi u širokoj upotrebi. Zato se u ovom delu upoznajemo sa njim. Koristeći pip većinu verzija instaliramo sa:

```
pip install ipdb
```

ipdb je naprednija verzija standardnog Python pdb debagera.

6.1 Pokretanje debagera

Debugovanje našeg programa možemo pokrenuti:

- iz komandne linije
- iz samog programa

Što se tiče komandne linije, ukoliko program imenujemo kao prvi.py pokrećemo ga pod kontrolom debagera sa:

```
python -m pdb prvi.py arg1 arg2
```

Zapravo, `pdb.py` poziva se kao skript za debugovanje drugih skriptova. U ovom slučaju izvršavanje programa u debageru kreće od prve linije.

Pokretanje debagera iz samog programa možemo izvršiti na samom početku programa, iz proizvoljne linije ili nakon ispaljivanja izuzetka. To činimo tako što umetnemo određeni deo koda u program na mesto odakle želimo da započnemo proces debugovanja.

```
import pdb; pdb.set_trace()
```

Primer 6: Započinjemo debugovanje

`pdb.set_trace()` postavlja debager za pozivajući stek okvir. Debager je proširiv i zapravo je definisan kao klasa `Pdb`. Kada se izvrši linija iznad, program se zaustavlja i čeka sledeću naredbu. Prikazuje se `pdb` prompt. To znaci da je postavljena pauza u interaktivnom debageru i da možemo uneti komandu. Od verzije 3.7 možemo pokrenuti debager funkcijom `breakpoints()` koja importuje `pdb` i poziva `pdb.set_trace()` [6]. Definisanjem promenljive `BREAKPOINTS=0` onemogućavamo `breakpoints()`, čime prekidamo debugovanje [6].

6.2 Debugovanje korak po korak

Ilustovaćemo ga na primeru `prvi.py`.

```
my_list = [1,9,13,3,12]
new_list = list(map(lambda x: x*2,my_list))

def sub(a,b):
    print(a)
    return a-b

diff = sub(40,2)
my_list_sum = sum(my_list)
experiment = sum(new_list) / sub(diff,my_list_sum)
```

Primer 7: Primer za ilustrovanje narednih komandi (`prvi.py`)

Kada pokrenemo skript koristeći Python debager komandom `python -m pdb prvi.py` vidimo u konzoli sledeće:

```
> prvi.py(1)<module>()
-> my_list = [1,9,13,3,12]
(Pdb)
```

Primer 8: Ulazak u `Pdb` prompt

CLI(eng. command line interface) nam govori:

```
> započinje prvi red i govori u kojoj izvornoj datoteci se nalazimo, nakon toga u zagradama se nalazi broj linije u kodu na kojoj se nalazimo, a potom i ime funkcije. U slučaju da nismo upali u neku funkciju pišaće <module>()
-> započinje drugu liniju i to je trenutna linija u kojoj je program pauziran. Ta linija još uvek nije izvršena. Debager nam prikazuje sledeću liniju koja će biti izvršena (-> my_list = [1,9,13,3,12]). Komandom n (next) izvršavamo sledeću liniju.
```

```
(Pdb) n
> prvi.py(2)<module>()
-> new_list = list(map(lambda x: x*2,my_list))
```

Primer 9: Izvršavanje prve linije kôda

S obzirom da je prva linija sada izvršena, komandom `p` možemo prikazati vrednost neke promenljive.

```
(Pdb) p my_list
[1,9,13,3,12]
```

Primer 10: Štampanje promenljive *my_list*

```
(Pdb) n
> prvi.py(3)<module>()
-> def sub(a,b):
(Pdb) n
> prvi.py(6)<module>()
-> diff = sub(40,2)
(Pdb) s
--Call--
> prvi.py(3)<module>()
-> def sub(a,b):
```

Primer 11: Izvršavanje naredne dve linije i ulazak u funkciju *sub(40, 2)*

Ovde zapravo mozemo uočiti razliku izmedju `n(next)` i `s(step)` komande. Komanda `n` izvršava narednu liniju, dok `s` izvršava narednu liniju, ali ukoliko ona sadrži poziv neke funkcije, onda se vrši skok na prvu liniju te funkcije. Iz prethodnog možemo videti da smo trenutno pauzirani na funkciji `sub()` i sad prolazimo kroz nju.

```
(Pdb) n
> prvi.py(4) sub()
-> print(a)
(Pdb) n
40
>prvi.py(5) sub()
->return a-b
(Pdb) n
--Return--
>prvi.py(5) sub->38
->return a-b
```

Primer 12: Izvršavamo prve tri linije u funkciji *sub(40, 2)*

I `n` i `s` će prekinuti izvršavanje kada dodemo do kraja trenutne funkcije i štampa se `--Return--` zajedno sa povratnom vrednošću na kraju sledećeg reda nakon `->`. Komanda `Enter` pamti poslednju unetu komadu, a u ovom primeru je to `n`. Ukoliko unesemo jos 3 puta `n` zaredom prijavice nam grešku `ZeroDivisionError`. Komandom `q` prekidamo debugovanje i izlazimo iz programa.

6.3 Postavljanje tačaka prekida

Tačke prekida(eng. breakpoints) mogu nam uštedeti puno vremena. Postavljamo ih tamo gde želimo da istražujemo. U naš prethodni primer dodajemo:

```
import pdb; pdb.set_trace()
experiment = sum(new_list) / sub(diff,my_list_sum)
```

Primer 13: U primer *prvi.py* na ovom mestu dodata prva linija

Ako sada program pokrenemo sa *python prvi.py* (slučaj 1), prva linija za izvršavanje korišćenjem debagera biće *experiment = sum(new_list) / sub(diff,my_list_sum)*. U slučaju da dodamo i ove argumente *-m pdb* (slučaj 2) dobijamo:


```
>prvi.py(1)<module>()
->my_list = [1,9,13,3,12]
(Pdb)
```

Primer 14: U slučaju 2 izvršavanje kreće od prve linije

Komanda c (continue) nastavlja izvršavanje dok se ne naiđe na tačku prekida.

```
(Pdb) c
40
>prvi.py(9)<module>()
->experiment = sum(new_list) / sub(diff,my_list_sum)
(Pdb) n
38
ZeroDivisionError: division by zero
```

Primer 15: Nastavlja se izvršavanje do tačke prekida i izvršava sledeću liniju

Tačke prekida možemo postavljati i komandom b (break). Navodi se broj linije ili ime funkcije u kojoj je izvršavanje zaustavljeno. U našem primeru bi to bilo, ako zakomentarišemo deo koji smo dodali:

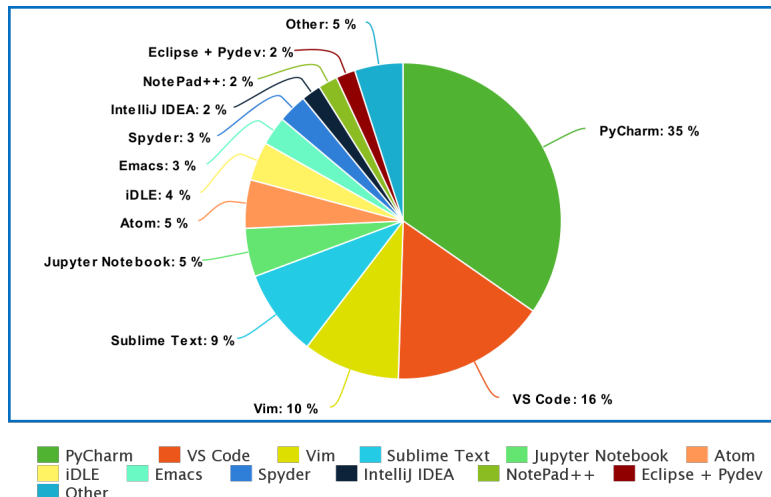
```
(Pdb) b 9
```

Primer 16: Na liniji 9 postavljamo tačku prekida

jer je linija koju istražujemo deveta u kodu. Opis nekih komandi koje nismo naveli u primeru možete pogledati u tabeli 1.

6.4 Ostali python debuggeri

Do sada smo videli kako se koristi PDB debugger, ali postoje i drugi alati za debugovanje. Neki od najpoznatijih i najkorišćenijih su bdb [1], pydbgr, pudb, ipdb, pdb++.

Slika 1: Populari Editori i IDE za rad sa Python-om

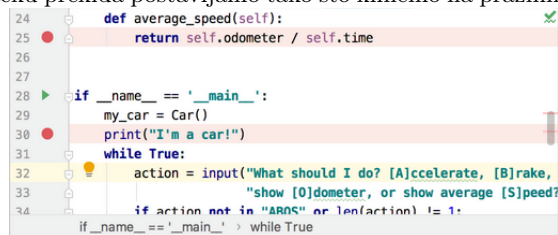
Moguće je debugovati korišćenjem nekih editora koji podržavaju jezik Python. Na prethodnoj slici 1 možemo videti neke od njih.

Tabela 1: pdb komande

komanda	opis i komentar
a(rgs)	Ispisuje listu argumenata trenutne funkcije.
cl(ear) <number>	Uklanja tačku prekida obeleženu brojem.
w(here)	Prikazuje stanje steka(eng. stack trace). Ono što je najskorije dodato na stek se prikazuje na kraju. Pomaže nam da uočimo gde je izvršavanje zaustavljeno i koji je trenutni stek okvir.
u(p) [count]	Menja trenutni stek okvir i pomera ga za count nivoa iznad (ranije dodato) na stek okviru.
d(own) [count]	Menja trenutni stek okvir i pomera ga za count nivoa ispod (kasnije dodato) na stek okviru.
display [expression]	Ukoliko dođe do promene vrednosti izraza kada se izvršavanje zaustavi, display komandom automatski prikazujemo vrednost izraza. Ova komanda prikazuje sve izraze trenutnog stek okvira.
undisplay [expression]	Služi za brisanje prikaza trenutnog stek okvira.

7 Debugovanje u okruženju PyCharm

U ovom delu pokazaćemo kako debugovati u razvojnom okruženju PyCharm. Da bi započeli debugovanje prvo moramo postaviti *tačke prekida* (eng. *breakpoint*) koji će signalizirati debageru da treba da se zaustavi na određenom mestu u kôdu i da nam da izveštaj stanja u tom trenutku. Tačku prekida postavljamo tako što klinemo na prazninu uz levu marginu.

Znaćemo da je tačka prekida uspešno postavljena pojavom crvenog kružića[3]. Prilikom pokretanja main funkcije našeg programa možemo izabrati opciju Debug, čime otvaramo *Debug tool window* u kome možemo pokrenuti naš Python kôd i tu ćemo dobijati sve informacije o izvršavanju. Te informacije mogu sadržati poruke o greškama, neuhvaćene izuzetke, vrednosti promenljivih (u svom zasebnom prozoru) itd[3]. PyCharm se automatski zaustavlja ukoliko naiđe na izuzetak koji nije uhvaćen, inače

se zaustavlja na lokaciji prve tačke prekida[3]. Ukoliko program ima više niti, dobićemo posebne prozore za svaku od njih[3].

7.1 Detaljno debugovanje

Šta ako želimo da posmatramo izvršavanje našeg kôda korak po korak? Kao i pomenuti pdb, PyCharm debugger poseduje mehanizam za to u svom Debug tool window-u, takozvani *Stepping toolbar*.

Često korišćene opcije koje su nam na raspolaganju su:

- Step Over
- Step Into
- Step Into My Code

Step Over jednostavno prelazi na sledeću liniju koda (linija na kojoj se trenutno nalazimo biće osenčena u editoru). Step Into opcija će nas voditi kroz biblioteke i funkcije koje koristimo kada na njih naidemo[3].

```
x = random.nextInt();  
y = f(x);
```

Primer 17: Primer korišćenja biblioteke i poziva funkcije

Ovaj kod će nas odvesti u biblioteku Random ako na ovoj liniji koristimo opciju Step Into, a zatim u definiciju funkcije f, ako potom ponovo izaberemo tu opciju. Ako ovo ne želimo, koristimo opciju Step Into My Code koja će nas zadržati u našem kôdu[3].

7.2 Posmatranja (Watches)

PyCharm nam omogućava da posmatramo promenljive kroz izvršavanje našeg programa. U tabu debuggera *Variables* se nalaze sve promenljive koje postoje i koje su vidljive u trenutnom stanju izvršavanja i na trenutnoj lokaciji u kodu, kao i tip i vrednost svake od njih[3]. Ako kliknemo na *plus* u gornjem levom uglu, dobijamo opciju da dodamo bilo koju promenljivu i ona će biti praćena uvek, bez obzira na to gde se nalazi, da li je trenutno vidljiva i da li je uopšte definisana[3].

7.3 Inline Debugger

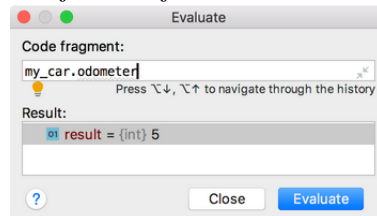
Jedna od opcija koju nam pruža PyCharm jeste da klikom na tačku prekida odmah u editoru dobijemo informacije o našim promenljivama i objektima, u vidu komentara. Ova opcija je podrazumevana i može se promeniti u Debug Tool window-u[3].

```
19 ▶ if __name__ == '__main__':  
20     solver = Solver() solver: <__main__.Solver object at 0x10d0046d0>  
21  
22     while True:  
23         a = int(input("a: ")) a: 1  
24         b = int(input("b: ")) b: 10  
25         c = int(input("c: ")) c: 1  
26 ● result = solver.demo(a, b, c)  
27         print(result)
```

7.4 Evaluacija izraza

Poslednja opcija koja se nalazi na Stepping Toolbar-u je opcija za evaluaciju izraza. Ova opcija nam omogućava da izračunamo vrednost neke promenljive koja nam je trenutno u opsegu ili nekog izraza[3]. Pitanje koje

se postavlja je zašto bi ovo koristili ako isto možemo dobiti korišćenjem prethodno pomenutih posmatranja. Možemo, ali evaluacijom možemo uraditi i nešto što posmatranje ne može, a to je postavljanje vrednosti nekoj promenljivoj[3]. Ovo je jako korisno, jer možemo testirati naš kod za neke kritične vrednosti tako što ćemo na "vestacki"način dodeljivati vrednosti promenljivima koje će nas dovesti do tog kritičnog stanja.

8 Zaključak

Python je jako popularan jezik koji omogućava pisanje na višem, apstraktnijem nivou. To nekada znači da nam on više "prašta" nego što bi trebalo i da se mogu "potkriti" razne greške. Zato je neophodno imati dobre alate za debugovanje koji mogu delovati kao ključni posrednici u pisanju korektnog koda, čineći taj proces efikasnim i nenapornim. Tako imamo odličnu kombinaciju udobnosti u pisanju i pouzdanosti koda. Od preventivnih mera kao što je hvatanje izuzetaka i jednostavnijih metoda debugovanja kao što su interakcija sa programom preko terminala i korišćenje print naredbi, zatim formalne naučne metode, pa sve do složenijih biblioteka logging, pdb i okruženja PyCharm, čitaocu je sada poznato više mehanizama debugovanja, koji predstavljaju samo jedan deo širokog opusa mogućnosti. Postoji mnogo više alata i oni sa pomenutim dele ključne koncepte. Za većinu njih postoji opsežna dokumentacija i dosta pomoći na internetu, što zbog popularnosti alata, što zbog popularnosti samog jezika. Ostavlja se čitaocu da preko datih objašnjenja izabere odgovarajući metod na osnovu svojih potreba i preferensi.

Literatura

- [1] BDB. on-line at: <https://docs.python.org/2/library/bdb.html>.
- [2] Built-in Exceptions. on-line at: <https://docs.python.org/3/library/exceptions.html>.
- [3] Debug your first Python application. on-line at: <https://www.jetbrains.com/help/pycharm/debugging-your-first-python-application.html>.
- [4] Logging in Python. on-line at: <https://docs.python.org/3/library/logging.html>.
- [5] PDB. on-line at: <https://docs.python.org/3/library/pdb.html>.
- [6] PDB. on-line at: <https://realpython.com/python-debugging-pdb/>.
- [7] Pretty Printing. on-line at: <https://docs.python.org/3/library/pprint.html>.
- [8] Kristian Rother. *Pro Python Best Practices Debugging, Testing and Maintenance*. 2017.